

Hartmann, Antonín

[Schneider, Ilse. *Lectiones Latinae: ein lateinisches Lehrbuch für Erwachsene*]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. E, Řada archeologicko-klasická. 1969, vol. 18, iss. E14, pp. 296-298

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/109858>

Access Date: 16. 02. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

1966 a jeho užším tématem byly rané dějiny provencálského valdenství (počátek 13. stol.). Účastníci se ho vesměs francouzští badatelé, z přizvaných odborníků cizích byli přítomni a své referáty přednesl přední valdenský historik G. Gonnet z Říma, K.-V. Selge z Heidelbergu a byl přihlášen — se srovnávací studií o valdenských ve Střední Evropě — významný pražský heresiolog A. Molnár, který se však konference posléze nezúčastnil.

Počátky a první stadia vývoje valdenského hnutí v dané oblasti byly předmětem výkladu Gonnetova — *La figure et l'oeuvre de Vaudès dans la tradition historique et selon les dernières recherches*. Gonnet zde předložil nové shrnutí a zhodnocení i nejnovější další, dosud nezveřejněné výsledky své dlouholeté práce s ranými prameny k dějinám sekty. K.-V. Selge (*Caractéristiques du premier mouvement vaudois et crises au cours de son expansion*) vyložil své originální, dnes však už nikoli ojedinělé, hledisko k problému prvopočátku a ideových východisek hnutí: věnoval pozornost misijní myšleně sekty, vyjádřené apelem k následování apoštolů a kázání spásy; Selge považuje tento kazatelský princip ve valdenství za podstatnější než dosud většinou historiků zdůrazňovaný ideál evangelické chudoby.

Referát M.-H. Vicaire (*Recontre à Pamiers des courants vaudois et dominicain 1207*) se zabýval vztahy mezi valdenskými, katary a predikantským směrem katolickým, reprezentovaným dominikány. Došlo zřejmě ke sblížení katolicismu s hnutím valdenským, které vyvrcholilo schůzkou v Pamiers v září 1207. Tímto sblížením lze snad vysvětlit i problematickou otázku, proč se do katolické církve navrátili známí přívrženci Valdova učení Arnaud de Crampagna a Durandus de Osca. Snad s tím souvisí i profil inkvizičních pramenů z této doby (Y. Dossat, *Les Vaudois méridionaux d'après les documents de l'Inquisition*): v 1. polovině 13. století podávají tyto materiály jen málo nového k sektě valdenských, na druhé straně však přitom odhalují důležité okrajové kacířské skupiny, především početné sbory katarské. Většina badatelů, zúčastnivších se zasedání, je ve statích zde publikovaných toho názoru, že valdenští i predikantští katolíci této doby se vyznačovali mimořádnou horlivostí i vynikajícími výsledky v aplikaci principu následování apoštolů a kazatelské činnosti. Obojí, jak katolíci, tak evangeličtí, byt kacířští, valdenští, odmítají katarská stanoviska.

V předmluvě ke sborníku jsou podány důležité údaje o průběhu konference, o její organizaci, obsahu i významu. Vytkněme z ní aspoň informaci o práci Ch. Thouzellierové (která se konference nemohla zúčastnit), jež je věnována rozboru jména Duranda z Osky. Podle předmluvy Thouzellierové zřejmě definitivně rozluštíla záhadu jména Osca, které bývá běžně ztotožňováno s aragonskou lokalitou Huesca (podle staršího výkladu Dom Vaissèta, jenž však postrádá přesvědčivého zdůvodnění). Thouzellierová poukázala na katalánský charakter Durandovy bible a jeho stylu. Způsoby Osca se pak stalo objektem nové hypotézy Y. Dossata v citované již studii, obsažené v tomto sborníku: jedná se o Losque, místo v Rougerue, z něhož pocházejí i Durandovi nejbližší spolupracovníci.

Sborník uzavírá Dossatova přednáška o vynikajícím badateli na poli církevní historie J. Guiraudovi, přednesená u příležitosti konference k uctění památky stého výročí Guiraudova narození.

Jana Nechutová

Ilse Schneider, Lectiones Latinae. Ein lateinisches Lehrbuch für Erwachsene. VEB Verlag Enzyklopädie, Leipzig 1967. Stran 224, 5 obrazových příloh, plán Říma.

Potřeba vydávat učebnice latiny pro dospělé se jevila tím naléhavější, když při reorganizaci školství po změně společenského řádu bylo v některých zemích neuváženě a překotně omežováno a rušeno vyučování latině na středních školách. Ukázalo se, že latinu potřebují při studiu a pozdějším výkonu svého povolání nejen lékaři a teologové, nýbrž i studující a vědecktí pracovníci společenských disciplin, jako jsou lingvisté, romanisté, germanisté a slávisté, historici, prehistorici, archiváři apod. Pro ně je určena učebnice Ilsy Schneiderové, autorky dvou učebnic, které se již v praxi dobře osvědčily: *Lingua Latina Medicinalis, Lateinisches Lehrbuch für Mediziner*, 2. vydání Lipsko 1964 a *Lateinisches Übungsbuch für Universitätskurse*, tamtéž 8. vydání 1964.

Učebnice se svým zpracováním podstatně liší, a to k svému prospěchu, od učebnic, které v posledních patnácti letech byly u nás vydány. Je cvičebnicí zcela oddělenou od mluvnice (*Lateinische Formenlehre* téže autorky, Lipsko 1966³), na jejíž paragrafy se pak odkazuje na příslušném místě v slovníku k jednotlivým lekcím.

Cvičebnice je rozvržena na sedm oddílů. Z metodického hlediska je nejdůležitější první oddíl obsahující v 22 lekcích texty k procvičování probíraných mluvnických jevů. Každé cvičení má svou pevnou a jednotnou strukturu. Na jeho počátku jsou udány gramatické jevy, které mají být v dané lekcí probírány, zpravidla tři, např. v cvič. VII: 1. pasivum sloves na -a, -e: kmen

prézentní. 2. ukazovací zájmena hic, ille, idem. 3. akusativ s inf. Potom následuje odstavec (Lateinisches Sprachgut im Deutschen), obsahující latinské výrazy a úsloví užívaná v němčině, např. v VIII. cvičení homo novus, alma mater, Dr. h. c. aj. Jádrem každého cvičení jsou věty a od 4. cvičení také souvislé články. Tyto latinské texty považují za největší přednost učebnice. Samostatné věty mají hodnotný obsah, většinou seznamují studujícího se soukromým a veřejným životem antického Říma. Někdy jsou sestaveny tak, že dohromady tvoří souvislý článek s určitým tématem rozdělený v odstavce. Články jsou zprvu více nebo méně upravené texty římských autorů, později vybrané ukázky z římských prozaiků. Ostatně i hojný počet vět jsou doslovně citáty z autorů.

Výběr vět i článků, rozhojněných o čtrnáct čísel druhého oddílu určených k opakování látky, umožní studujícím, aby si vytvořili poměrně jasný obraz antické kultury, jež přesnějšími detaily doplní odborně vzdělaný učitel. Tím těžší bylo v oblasti mluvnické a lexikální dodržet omezení daná tématem. V některých případech byla proto autorka nucena se uchýlovat k zvláštním vysvětlivkám a ty umístila v poznámkách pod čarou v dolní části stránky. Tam jsou také uvedeny významy některých nových slov v člancích.

Poslední složkou každé lekce jsou „živá slova“, úsloví, přísloví a výroky. Pokud jde o autentické citáty z autorů, jsou jejich citace rovněž uvedeny pod čarou, opatřeny, které přijde vhod nejen dospělým studujícím, nýbrž i učiteli.

Třetí oddíl obsahuje rozmanité úlohy na procvičování mluvnického učiva pro jednotlivá cvičení. Ukládá se v nich skloňovat, určovat a tvořit různé tvary jmenné a slovesné, zaměňovat navzájem singulár a plurál, doplňovat slova ve větě apod. Vyskytují se tu i cvičení z nauky o tvorbě a významu slov, k jejichž znalšímu pochopení slouží stručný přehled prefixů a sufixů s příklady, připojený za tento oddíl. Nemalé místo tu zaujímají zvláštní cvičení pro překlad z latiny do mateřského jazyka. Jsou to latinské věty různého obsahu; leckdy jsou to opět citáty z římských autorů. Autorka zřejmě po zkušenosti z praxe dospěla k přesvědčení, že nejlepší prostředkem k ovládnutí latinského jazyka je práce s textem a tak při přípravě učebnice byla vedena neúnávnou snahou poskytnout žákům i učitelům co největší možnost výběru vhodného cvičebního materiálu. Tato sbírka cvičebních úkolů není jen jakýmsi formálním doplňkem cvičebnice, nýbrž plodem stejné důkladného a systematického zpracování jako ostatní části a může proto jako metodický průvodce dobře posloužit zejména mladým učitelům bez zkušenosti a samostatnějším žákům.

Při zpracování čtvrtého oddílu, který obsahuje slovní zásobu k jednotlivým cvičením, stanovila autorka náročný úkol pro studující, totiž systematické a vědecky podložené osvojení rozsáhlé a zároveň přiměřené slovní zásoby. Proto ke každému slovu, které se vyskytuje poprvé, jsou k základnímu významu připojena slova v němčině etymologicky příbuzná, přejatá a cizí, na ně pak navazují odvozené výrazy v angličtině, francouzštině a ruštině. Dříve poznaná latinská slova se znova opakují při nových slovech se stejným základem. Často jsou také sestaveny řady slov etymologicky příbuzných. Takovým způsobem užívá autorka prakticky se zdarem známého poznatku z psychologie, že hloubka a trvalost osvojených znalostí je založena na pochopení co největšího množství jejich vzájemných vztahů.

Při umístění slovníku k cvičením se autorka vrací k metodicky vhodnějšímu staršímu způsobu, podle něhož byla slovíčka od textu výrazně oddělena i místem, na rozdíl od jiných autorů učebnic latiny, kteří ve snaze napodobit metodický postup v učebnicích živých jazyků umísťují slovíčka ihned za textem.

Na závěr každé lekce jsou připojeny příklady ze syntaxe. Každý syntaktický jev je vysvětlen na několika příkladech s překladem a charakterizován prostým pojmenováním. Protože jednotlivé jevy jsou vykládány nesystematicky podle toho, jak se vyskytnou v textu, dochází někdy při postupu k roztržitosti, tak např. na str. 76 jsou spojení *linguam Graeciae nominare linguam Graecam novam* a *studiosas linguas docere* vysvětlovány mechanicky jako dvojí akusativ u sloves *nominare* a *docere*; příklady na týž jev se pak opakují na str. 90 *viam putat periculosam*, na str. 94 *me amicum habes*. Ostatně tato roztržitost nemusí být studujícím na závađu, protože se v následujícím pátém oddílu syntaktické jevy ovšem ve vši stručnosti probírají systematicky. Výklad syntaktických jevů není zatěžován teoretickými poučkami, protože vhodné sestavení příkladů umožní studujícím jejich snadné pochopení.

Seznamy vlastních jmen a seznam autorů v šestém oddílu jsou co nejstručnější, omezují se na nejnnutnější věcné údaje. U autorů, aspoň u těch nejvýznamnějších bychom čekali krátkou charakteristiku.

Obligátní slovníček — latinsko-německý — tvoří závěr učebnice. Obsahuje na 2200 hesel, mezi nimi zpravidla chybějí slova uvedena příležitostně v textu pod čarou.

Text učebnice je zpestřen 20 reprodukcemi antických památek.

Pro svůj vhodný metodický postup umožní učebnice dospělým žákům dosáhnout vytčeného

cíle, tj. osvojit si takový stupeň vědomostí z tvarosloví a syntaxe a tak velikou lexikální zásobu, aby mohli jednak s úspěchem používat latinských textů při své vědecké práci, jednak za pomoci velkého latinského slovníku číst samostatně římskou literaturu uměleckou.

Antonín Hartmann

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK
СОКРАЩЕНИЯ — ABKÜRZUNGEN

AÚ	— Archeologický ústav
ČSAV	— Československá akademie věd
PÚ	— Prehistorický ústav
SAV	— Slovenská akadémia vied
UJEP	— Universita J. E. Purkyně, Brno
*	
AR	— Archeologické rozhledy (Praha)
CIL	— Corpus Inscriptionum Latinarum
ČVMSO	— Časopis Vlasteneckého musejního spolku olomouckého (Olomouc)
FAP	— Fontes archaeologici posnanienses (Poznaň)
ILS	— Inscriptiones Latinae selectae, ed. H. Dessau
JfMV	— Jahresschrift für mitteldeutsche Vorgeschichte (Halle/Saale)
KS	— Kratkie soobščeniija o dokladach i polevyh issledovanijach IIMK (Moskva—Leningrad)
MGH	— Monumenta Germaniae historica (Berlin)
MIA	— Materialy i issledovanija po archeologii SSSR (Moskva)
OP	— Obzor prachistorický (Praha)
PA	— Památky archeologické (Praha)
PV AÚ ČSAV Brno	— Přehled výzkumů AÚ ČSAV Brno za rok ... (Brno)
PVM	— Pravěk východní Moravy (Gottwaldov)
PWRE	— Pauly—Wissowa—Kroll, Realencyclopädie der classischen Altertums-wissenschaft
PZ	— Prähistorische Zeitschrift (Berlin)
RAC	— Reallexikon für Antike und Christentum (Stuttgart)
SA	— Sovetskaja archeologija (Moskva)
Sborník ČsSA	— Sborník Čs. společnosti archeologické při ČSAV (Praha)
SIA	— Slovenská archeológia (Bratislava)
SPFFBU	— Sborník prací filosofické fakulty brněnské university, E = serie E (archeologicko-klasická), (Brno)
Zprávy ČsSA	— Zprávy Čs. společnosti archeologické při ČSAV (Praha)